

3. Пирог Г. В. Християнські цінності у сучасному українському суспільстві. *Науковий вісник Чернівецького Університету: зб. наук. праць*. Чернівці, 2004. Вип. 203–204 : Філософія. С. 22 – 26.
4. Маскевич О. Л. Соціальна значущість християнських цінностей у функціонуванні сучасної української сім'ї. Дис. канд. філос. наук : 09.00.11. Київ, 2017. 198 с.
5. Фатхутдінова І. Роль української жінки в сім'ї та суспільстві. *Науковий вісник. Серія «Філософія»*. 2015. № 45. С. 62 – 84.

Володимир ЦВІРКУН

*кандидат філософських наук, незалежний дослідник
м. Київ, Україна*

ГЕНЕРАЦІЙНА ЦІННІСТЬ ІСТОРИЧНИХ ТИПІВ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Заявлена тема передбачає вирішення декількох питань, а саме:

- 1) виявити часову спадкоємність національних культурних надбань;
- 2) здійснити філософський аналіз того, які саме культурні типи мали місце в історії нації та які їхні архетипи збереглися до сьогодні;
- 3) дослідити, яким чином ці культурні реквізити минулого впливають на розвиток сучасної культури українського суспільства;
- 4) вияснити, чого слід очікувати українській культурі в умовах сучасної глобалізації;
- 5) усвідомити спроможність вітчизняної культури витримати глобальні виклики, не втрачаючи власної ідентичності;
- 6) осягнути наскільки українська культура конкурентоздатна існувати серед інших культур;
- 7) простежити перспективи подальшого розвитку нашої культури.

По-перше, культурна генерація безпосередньо пов'язана із тим, як її творці та носії життєдіють у просторово-часовому континуумі рідної землі, передаючи культурні цінності у спадок від покоління до покоління. У цьому процесі часто приходиться чинити супротив зазіханням недоброзичливих етнічних сусідів. На жаль, зараз ми, українська нація та й усе громадянське суспільство України переконалися у складності гемайншафтних стосунків. Виявляється, що гарні декларації про братерство, дружбу народів і тому подібне можуть реально постати не тільки як недружелюбні, але й явно ворожі, злочинні дії, як справжня гібридна війна. Ворог, ким би він не був, завжди прагне зганьбити, вкрасти, знищити. Його дії стосуються не тільки території сусіда, як от

анексії її частини чи підтримки сепаратизму, але і його культурної спадщини. Для прикладу, можна згадати про перше руйнування Києва військами Андрія Боголюбського та викрадення ікони Вишгородської Богоматері, нехтування так званими «Березневими статтями» договору між гетьманською Україною та Московським царством, знищення Запорозької Січі, Валуєвський та Ємський укази російських імператорів тощо.

Цинізму ворога немає меж. Можливий тільки повноцінний супротив. І у цьому супротиві відчуття громадянства та культурної спадкоємності відіграють найважливішу роль та засвідчують дієздатність конкретного суспільства. Жити в культурі, культурними надбаннями – означає чинити чесно і гідно, як щодо себе та своїх співгромадян, так і стосовно інших культур та їхніх спадкоємців.

По-друге, автором свого часу було виділено два повноцінних історичних типи української культури [1, с. 87–103]. У результаті наукового дослідження виділено киево-руський та ренесансно-бароковий (козацький) типи вітчизняної культури. Вони творилися та цілісно існували по декілька століть. Їхні матеріальні артефакти у різних своїх виявах збереглися до сьогодні та глибоко укоренилися у духовному генокодї нації. Мабуть потрібно пояснити, що під концептом «історичний тип культури» мається на увазі наявність її елементів у всьому тогочасному суспільному житті, починаючи від повсякденного побуту і завершуючи творіннями «високого Духу». Для нас немає сумніву, що киево-руський (X – XIII ст.) та ренесансно-бароковий (XV – XVIII ст.) типи культури мали власну естетичну стильову завершеність, завдяки чому зафіксувались у культурній пам'яті нації. Маємо за щастя навіть позірно спостерігати їхню присутність в архітектурі, живописі, музиці, літературі, а загалом у, так би мовити, соціально-культурному ландшафті нашої країни.

Цікаво і похвально, що наші предки не нівечили, не руйнували своїх культурних святинь, а органічно поєднували їх із «модними віяннями» свого часу. Тому, наприклад, відновлений у бароковому стилі коштом гетьмана І.Мазепи Софійський собор в інтер'єрі зберіг мозаїки (Богоматір Оранта), фрески, графіті, що творились у киево-руську добу.

По-третє, минуле, теперішнє і майбутнє будь-якого етносу взаємопов'язані у соціальному просторі і часі. Коли прогулюєшся сучасним Києвом, то бачиш, як поруч одне із одним співіснують киево-руські, ренесансно-барокові та інші ціннісні раритети нашої культури.

Таке поєднання можна спостерігати у Чернігові, Переяславі, Львові, Кам'янці-Подільському та й у багатьох інших містах і навіть селах

України. Приємно, що, так чи інакше, численні артефакти вітчизняної культури задарюються у контекст різноманітних перфоменсів, фестивалів, історичних реконструкцій, різного штибу інсталяцій. Ми вже, для прикладу, не можемо уявити наше сучасне життя без свята вишиванки. У супермодерній рок-культурі чітко відчутні фольклорні мотиви, що надають їй неповторного національного колориту та викликають повагу і захоплення за межами нашої держави. Маємо всі підстави констатувати, що сучасна українська культура зберігає власне етосно-естетичне «обличчя», у якому можна углядіти риси києво-руського, козацького та інших її типажів. Разом із тим відчутним є вплив національного культурного минулого на все громадянське суспільство сучасної України, попри етнічну та релігійну відмінність її мешканців. Мабуть всі ми, громадяни цієї країни, є співучасниками становлення політичної нації із істотною перевагою у її культурі української складової.

По-четверте, глобалізаційні процеси не новина в історії людства. Будь-яка глобалізація передбачає процеси асиміляції та дисиміляції культур, а разом із цим «розчинення» одних етнічних спільнот у більш потужних та «поглинання» останніми більш слабших. Однак, наскільки відомо так відбувається не завжди. Одна із перших світових глобалізацій, а саме середземноморська, пов'язана із завоюваннями Римської імперії, змушена була призначати своїх прокураторів у тих провінціях, які в силу тих чи інших обставин чинили супротив асиміляційним потугам. Політикум Римської імперії змушений був визнавати не тільки особливі права громадян Вічного міста, але й звичаї та культуру поневолених народів. Зокрема, у загально римському пантеоні божеств були присутні боги чужих латинянам релігій.

Щось подібне спостерігалось і в Київській Русі, яка також до монголо-татарської навали являла собою глобалізаційну потугу. Українська культура ще із тих часів переживала і злети, і занедбання та руйнацію. Але не зникла, а збереглася й продовжує існувати до теперішнього часу. Здається, що наша культура здатна витримати сучасний всепланетарний глобалізаційний пресинг й засвідчити свою унікальність, неповторність та привабливість у світі.

По-п'яте, технологічний прогрес, особливо в сучасних умовах, глобалізує всю планету, практично не залишаючи недоторканим жодного з її закутків. На перший погляд здається, що за таких обставин жодна із національних культур не здатна впоратися із такими викликами та мала би зникнути у якомусь всепланетарному пост культурному конгломераті чи, образно кажучи, у своєрідному «котлі», де переплавляються всі культурні

інгредієнти та в результаті виходить якийсь сплав без національної ідентичності, культурної окремішності, відсутності історичних традицій, обрядів, ритуалів тощо. Але оскільки сучасне міжнародне право засноване на визнанні превентивної цінності окремої особистості, то на аналогічну цінність претендує й кожна етнічна одиниця, народ, нація зі своєю культурною своєрідністю. Відомо, що зникло чимало етносів, стали «мертвими» їхні мови, як у якійсь кунсткамері залишились лишень поодинокі культурні артефакти, символіку яких вже доволі важко розгадати.

Варто зауважити що, не зважаючи на всі негаразди, українська культура витримала інвазію часу і, як нам здається, саме тепер отримує якесь «друге дихання». А, таким чином, спроможність не тільки зберігати власну ідентичність, але й надалі розвиватися в умовах глобальних викликів.

По-шосте, на нашу думку, у даному випадку слід оперувати поняттям «культурної домінанти». Вона присутня до тих пір, доки етнічна спільнота зберігає у власній пам'яті культурні цінності минулого, демонструючи їх не тільки в архівах та музеях, а й активно пропагуючи їх у теперішньому часі та маючи надію на їх примноження і творення у близькому й далекому майбутньому. Особливою вартістю кожної національної культури є її здатність бути самодостатньою не тільки у життєдіяльності своїх спадкоємців, але й у можливості чинити вплив на інші культури.

Мабуть, тільки своєрідність тієї чи іншої нації робить її культуру привабливою, а тому й конкурентоспроможною. Нам відомі культурні впливи (і це часто було навіть модою), наприклад, китайської, японської, арабських та африканських культур на європейську. Американська культура, до речі, надзвичайно цікаве поєднання багатьох культур. А російська культура творилася майже виключно підлеглими іноземного походження й, можливо, саме тому отримала всесвітнє визнання. Адже Гоголь і Чехов – українці, Пушкін і Лермонтов мали іноземне коріння, у Достоевського предками були поляки та українці. Значною мірою культура російської імперії була результатом не стільки власної потуги, скільки креатином чужинців. І якщо імперія забуває про вливу у неї «культурну кров», то й не дивно, що тепер здатна лишень брязкати зброєю. До пори, до часу, бо ж доля імперій добре відома.

І, нарешті *по-сьоме*. Є сподівання, що українська культура не тільки змогла виявити власну ціннісну значимість серед інших культур, але зможе проявляти її надалі. Ми можемо застосовувати наративи щодо

мелодійності української мови, а тим більше українських пісень. Це стосується не тільки їх чисельності, специфічності колориту та регіональної відмінності, скільки того масиву, який вони собою являють. Ця відмінність спонукає відчувати єдність України від Закарпаття до Причорномор'я і Приазов'я від Полісся до Дунаю. Мабуть саме у цьому мала би простежуватися перспектива того, що українська культура є і буде.

Інформативне суспільство тим і цікаве, що у ньому все ж таки можна відшукати те, що найбільше подобається. Головне не втопитися в океані інформації, не пропасти у віртуальному світі, а зберегти для себе і нащадків світ безпосередньої комунікації, запахів, голосів, рукостискань, доброзичливих слів та й врешті-решт всього того, що ще залишає нас бути людьми. Ми будемо варті бути самими собою допоки не віддамо власні почуття на поталу чомусь настільки штучному, що може знищити сам сенс людського життя.

Висновок. Цінність будь-чого, що стосується людини, не має перевершувати її сутність. Будь-яка частка людського піднесена на противагу людині як цілісності, може знищити ціле, тобто саму людину. Разом із тим, сама людина винна у своїх технологічних досягненнях. Людські мрії не мають породжувати чудовиськ. Людські мрії мають спонукати людину бути самою собою, жити в культурі і творити культуру. І навіть Апокаліпсис не повинен нас позбавляти права залишатися людьми.

Література:

1. Алексієвець М. М., Цвіркун В. М. Типологія української національної культури: киево-руський (середньовічний) і ренесансно-бароковий (козацький) типи. // Культурне відродження в Україні. Львів: Астериск, 1994. 224 с.

Богдан БАРАН

асистент,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ГКЦ ЯК УЧАСНИКА ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ В 1923 – 1939 рр.

Дбаючи про соціально-економічний розвиток краю, священнослужителі ГКЦ підтримували зв'язки з політичними, громадськими, культурно-освітніми та економічними осередками